

KAN Zinotājs

Nr. 2 2011.gada aprīlis

Valmieras bibliotēka, Katalogizācijas un automatizācijas nodaļa Cēsu iela 4, Valmiera, tālr./fakss 642 81434
redkolēģija : marita.kukjane@vcb.valmiera.lv, liene.abele@vcb.valmiera.lv, ilona.budule@va.lv

Vidzemes galveno speciālistu tikšanās Valmierā 2010.gada 14. decembrī

2010.gada 14.decembrī Valmieras integrētajā bibliotēkā notika Vidzemes galveno bibliotēku speciālistu seminārs „Pārmaiņu spēks”. Pēc kopējas lekcijas noklausīšanās un pusdienām ciemiņi un mājinieki sadalījās darba grupās, lai diskutētu par aktuāliem sava tiešā darba jautājumiem. Iepriekšējais šāda veida seminārs notika 2006.gada 24.novembrī.

KAN uzņēma katalogizācijas un automatizācijas speciālistus no Limbažiem, Valkas, Gulbenes, Cēsīm, Ogres, Madonas un Salaspils.

Pēc īsa mājinieku ievada un pārskata par pēdējo četru gadu galvenajiem notikumiem sākās dzīva pieredzes apmaiņa par aktuāliem darba jautājumiem.

Galvenie secinājumi:

- Ir saglabājies iepriekšējais darba stils (gan centralizācija, gan decentralizācija)
- Situācija ar BIS ALISE ieviešanu bijušo rajonu teritorijās arī ir atšķirīga (BIS ALISE visiem pagastiem, daļai pagastu)
- Rekatalogizācijas apjoms arī ir atšķirīgs (pabeigta, daļēji pabeigta)
- Ar BIS ALISE darbu uzsākuši skolu skaits arī ir atšķirīgs.

Ar lielu interesi uzklusījam Gulbenes bibliotēkas speciālistes Anitas Rauzas stāstījumu par darbu ar skolu bibliotēkām. Svarīga ir ne tikai galvenās bibliotēkas darbs ar katru bibliotēku, bet arī skolas vadības un bibliotekāra ieinteresētība sava krājuma atspoguļošanā elektroniskajā kopkatalogā, kā arī šim darbam paredzētie laika un finanšu resursi (bibliotekāra slodze). Gulbenes galvenā bibliotēka ar skolu bibliotēkām sadarbojas jau ilgāku laiku, Valmieras pilsētas dome lēmumu par skolu bibliotēku metodiskās uzraudzības darba nodošanu Valmieras bibliotēkas pārziņā pieņēma tikai 2010.gada augustā, neilgi pirms mācību gada sākuma

*Liieldienīnas sanāķušanas,
Daudzas olas sadēķušanas;
Ķeriet Jūs to zaķi ciet,
Lai Jums arī olas tiek!*

Priecīgas Liieldienas!

INFORMĀCIJA

Aprīļa otrajā pusē Valmieras metodiskās uzraudzības zonas elektroniskā kopkataloga dalībbibliotēkām būs iespēja **testēt BIS ALISE jauno versiju – gan darba katalogu, gan lietotājiem pieejamo katalogu internetā. Sīkaka informācija par laikiem un uzdevumiem sekos!** Jāpiezīmē, ka gods pirmajām iepazīties ar sistēmas jauno versiju, ir trim kopkataloga turētājām bibliotēkām – Ventspilij, Cēsīm un Valmierai.

Jauniegvumu sadalījums pa fondiem 2011.gada pirmajā ceturksnī

Filiāle vai fonds	Skaits	Summa
1 Valmieras bibliotēka	592	2710,92
Tai skaitā pirktie eksemplāri	347	2127,61
nepirktie eksemplāri	245	583,31
1B Valmieras bibliotēka, Bērnu apkalpošanas nodaļa	266	782,36
Tai skaitā pirktie eksemplāri	167	686,46
nepirktie eksemplāri	99	95,9
nepirktie eksemplāri	17	40,22
13 Dikļu pag. 1. bibliotēka	20	83,65
Tai skaitā pirktie eksemplāri	17	69,15
nepirktie eksemplāri	3	14,5
14 Ipiķu pag. bibliotēka	58	223
Tai skaitā pirktie eksemplāri	55	219,5
nepirktie eksemplāri	3	3,5
15 Jeru pag. bibliotēka	41	200,74
Tai skaitā pirktie eksemplāri	37	186,54
nepirktie eksemplāri	4	14,2
16 Kauguru pag. 1. bibliotēka	54	292,7
Tai skaitā pirktie eksemplāri	21	114
nepirktie eksemplāri	33	178,7
17 Mūrmiužas BIC	59	310,14
Tai skaitā pirktie eksemplāri	28	154,58
nepirktie eksemplāri	31	155,56
18 Kocēnu pag. 1. bibliotēka	37	213,12
Tai skaitā pirktie eksemplāri	0	0
nepirktie eksemplāri	37	213,12
19 Kocēnu pag. 2. bibliotēka	170	59,95
Tai skaitā pirktie eksemplāri	0	0
nepirktie eksemplāri	170	59,95
2 Rūjienas pilsētas bibliotēka	158	726,07
Tai skaitā pirktie eksemplāri	103	586,39
nepirktie eksemplāri	55	139,68
20 Ķoņu pag. bibliotēka	38	186,85
Tai skaitā pirktie eksemplāri	35	177,85
nepirktie eksemplāri	3	9
21 Lodes pag. bibliotēka	28	154,92
Tai skaitā pirktie eksemplāri	28	154,92
nepirktie eksemplāri	0	0
22 Matīšu pag. bibliotēka	20	88,63
Tai skaitā pirktie eksemplāri	16	74,43
nepirktie eksemplāri	4	14,2
23 Naukšēnu pag. 1. bibliotēka	43	215,84
Tai skaitā pirktie eksemplāri	40	206,34
nepirktie eksemplāri	3	9,5

Filiāle vai fonds	Skaits	Summa
24 Trikātas pagasta bibliotēka	52	312,25
Tai skaitā pirktie eksemplāri	22	123,35
nepirktie eksemplāri	30	188,9
26 Rencēnu pag. 1. bibliotēka	18	128,3
Tai skaitā pirktie eksemplāri	15	110,3
nepirktie eksemplāri	3	18
27 Rencēnu pag. 2. bibliotēka	32	159,03
Tai skaitā pirktie eksemplāri	31	156,53
nepirktie eksemplāri	1	2,5
28 Sēļu pag. bibliotēka	54	306,28
Tai skaitā pirktie eksemplāri	51	296,78
nepirktie eksemplāri	3	9,5
29 Skaņkalnes pag. bibliotēka	61	348,61
Tai skaitā pirktie eksemplāri	61	348,61
nepirktie eksemplāri	0	0
3 Mazsalacas pilsētas bibliotēka	111	447,49
Tai skaitā pirktie eksemplāri	64	391,29
nepirktie eksemplāri	47	56,2
3B Mazsalacas pilsētas bibliotēkas Bērnu nodaļa	66	262,06
Tai skaitā pirktie eksemplāri	65	258,06
nepirktie eksemplāri	1	4
30 Vaidavas pag. bibliotēka	31	157,95
Tai skaitā pirktie eksemplāri	22	129,45
nepirktie eksemplāri	9	28,5
31 Valmieras pag. bibliotēka	66	321,96
Tai skaitā pirktie eksemplāri	61	301,96
nepirktie eksemplāri	5	20
32 Ēveles pagasta bibliotēka	27	77,14
Tai skaitā pirktie eksemplāri	9	48,79
nepirktie eksemplāri	18	28,35
33 Vecates pag. bibliotēka	22	130,5
Tai skaitā pirktie eksemplāri	18	111,5
nepirktie eksemplāri	4	19
35 Vilpulkas pag. bibliotēka	40	194,91
Tai skaitā pirktie eksemplāri	40	194,91
nepirktie eksemplāri	0	0
4 Zilākalna pag. bibliotēka	18	74,63
Tai skaitā pirktie eksemplāri	17	69,63
nepirktie eksemplāri	1	5
8 Bērzaines pag. bibliotēka	2	4
Tai skaitā pirktie eksemplāri	0	0
nepirktie eksemplāri	2	4
9 Brenguļu pag. 1. bibliotēka	54	283,62
Tai skaitā pirktie eksemplāri	15	103,95
nepirktie eksemplāri	39	179,67

Kā mēs braucām klausīties „Gutenberga Galaktikas” diskusiju par katalogizācijas galu

Jau labu laiku bibliotēku aprindās virmo dažādas runas par gaidāmām pārmaiņām, kas skar tieši automatizāciju. Viena no tām, kas materializēsies jau šogad, ir galveno bibliotēku datu bāzu serveru pārcelšana uz Rīgu, uz kopējo datu centru. Tas nozīmē, ka mūsu ALISEs serveris ar datiem turpmāk būs Rīgas speciālistu aprūpē. Kā tas iespaidos mūsu darbu, rādīs laiks.

Otra joma, kurā gaidāmas pārmaiņas, ir katalogizācijas process un kopkataloga veidošanas principi. Tādēļ informācija par kārtējo LNB diskusijklubu „Gutenberga galaktika” sanāksmi ar intriģējošo nosaukumu „**Katalogizācijas ēras gals vai jauns sākums?**” 23.martā, kā vēlāk izrādījās, bija pulcinājusi plašu interesentu loku gan no augstskolu, gan publiskajām un speciālajām bibliotēkām, kuras strādā ar bibliotēku informācijas sistēmām (BIS) ALISE un ALEPH. Sanāksme solījās būt daudzsološa – gan temata pieteikuma, gan aicināto runātāju dēļ (skat. informāciju par 2011. gada 23. marta „Gutenberga Galaktikas” sanāksmi LNB tīmekļa vietnē). Nedaudz dīvaini šķita tikai tas, ka runātāju vidū nebija neviena BIS ALISE pārstāvja. Lai gūtu pēc iespējas vairāk objektīvas informācijas, no Valmieras uz šo pasākumu devās trīs speciālisti: Dace Lase, Ilona Budule un Iluta Kalniņa (VIA bibliotēka).

Taču pasākums izvērtās pavisam citāds. No aicinātajiem runātājiem bija ieradies tikai viens – Imants Pujāts (Valsts aģentūra *Kultūras informācijas sistēmas*). Pārējie pēkšņi bija saslimuši vai ļoti aizņemti. Pujāta kungs atzinās, ka ir ļoti samulsis, jo neesot gaidījis tik lielu auditoriju. Līdz katalogizācijas ēras gala apspriešanai šajā sanāksmē tā arī netikām. Izrādās, ka šobrīd Latvijas Nacionālā bibliotēka un citas valsts nozīmes bibliotēkas, kuras izmanto bibliotēku informācijas sistēmu ALEPH, atrodas dilemmas priekšā, jo ALEPH 500 ir gaidāmas vēl tikai divas jaunas modifikācijas un tālāk ir jāizdara izvēle – turpināt izmantot sistēmu, kura tiek tikai uzturēta un kurai vairs netiek piedāvātas jaunākas versijas un modifikācijas, vai arī iegādāties citu sistēmu.

Abām Latvijā izmantotajām sistēmām ALISE un ALEPH jau vairākus gadus ir kopējs pamats – bibliogrāfisko datu ievades formāts MARC 21. Lielākā atšķirība starp abām sistēmām varētu būt lietotāju iespēja ietekmēt sistēmas attīstību un sadarbība ar izstrādātājiem problēmu novēršanā. BIS ALISE stiprā puse neapšaubāmi ir kontakti un sadarbība ar lietotājiem gan problēmu novēršanā, gan sistēmas attīstīšanā. Iespējams, ka šīs sadarbības rezultāts ir arī BIS ALISE dalībbibliotēku datu attēlošana pārlūkprogrammas *Google* meklētājā. ALEPH izstrādātājs kompānija EX LIBRIS valsts nozīmes kopkataloga bibliotēkām šādu iespēju pagaidām nenodrošina.

Sanāksmes pieteikumā bija teikts: „*Monopolstāvoklis ļauj TietoLatvia diktēt cenu politiku pašvaldību bibliotēkām, jau studiju laikā orientēt topošos bibliotēku nozares speciālistus uz šo it kā vienīgo pareizo sistēmu.*” Prakse liecina, ka par velti šai dzīvē un arī bibliotēku nozarē nav nekas. Lai atceramies bezmaksas skolu un bibliotēku informācijas sistēmas LIIS uzvaras gājienu un pastāvēšanas beigas. Visām informācijas sistēmām tomēr ir iegādes cena un licenču vai uzturēšanas ikgadējie maksājumi, kas nodrošina sistēmas pastāvēšanu, problēmu novēršanu un attīstību. Domāju, ka arī ALEPH uzturēšana nav par velti.

Kas attiecas uz apgalvojumu par topošo studentu orientēšanu uz it kā vienīgo pareizo sistēmu – studējot LU SZF profesionālo maģistru programmā (2004.-2005.g.) man bija iespēja iepazīties ar visām trim tolaik pastāvošajām bibliotēku informāciju sistēmām – ALEPH, ALISE un LIIS. Arī programmas studenti vienādā skaitā pārstāvēja ALEPH un ALISEs bibliotēkas, tikai viena studente bija no LIIS bibliotēkas.

Pieteikumā bija minēts vēl viens interesants temats : „*Bibliotēku nozares vadošie speciālisti, strādājot pie jaunas bibliotēku attīstības koncepcijas VVBIS 2.0, izvirza centralizētu katalogizācijas modeli, orientēšanos uz vienotu publisko un skolu bibliotēku katalogu un vienotu zinātnisko bibliotēku katalogu. Abu katalogu dati varētu glabāties LNB jaunās ēkas datu centrā. Vēl tālākā nākotnē optimāli būtu viens katalogs valstī.*” Taču, kad nonācām pie jautājuma, kā šis vienotais katalogs varētu darboties, kāds būtu atbildību sadalījums, sanāksme tika pasludināta par slēgtu.

Jāsaka, ka bijām ļoti vīlušās – gan par to, ka bija tikai viens galvenais runātājs, gan par to, ka šim svarīgajam tematam bija tik virspusēja pieeja. Uzskatām, ka par tik būtiskām izmaiņām ir jārunā daudz un pēc iespējas plašākās auditorijās, lai tām varētu kvalitatīvi sagatavoties.

Uzziņas:

1) Par diskusijklubu „Gutenberga galaktika” un tajā aplūkotajiem tematiem vairāk lasiet

<http://www.lnb.lv/lv/visparigi/seminari-apmaciba-izstades/gutenberga>

2) Šobrīd Latvijā pastāv dažādi kopkatalogi :

- Zinātnisko un speciālo bibliotēku virtuālais kopkatalogs (ALISEs bibliotēkas),
- Kurzemes virtuālais kopkatalogs (ALISEs bibliotēkas),
- Valsts nozīmes bibliotēku kopkatalogs (ALEPH bibliotēkas),
- reģionālie kopkatalogi (ALISEs bibliotēkas : reģiona galvenā bibliotēka + pašvaldību publiskās (pagastu un pilsētu) bibliotēkas + izglītības iestāžu bibliotēkas).

3) Latvijas bibliotēkas nepilnos 20 automatizācijas gados ir izmantojušas un turpina izmantot dažādas bibliotēku informācijas sistēmas (BIS):

- ALISE (kopš 1992.g., Latvijas speciālistu veidota sistēma)
- LIBER (no 1993.gada ; Latvijas Akadēmiskā bibliotēka)
- LIIS (1997. līdz apmēram 2006./7. g.; izmantoja skolu bibliotēkas, dažas publiskās, augstskolu un citu iestāžu bibliotēkas, kopumā 300+ klienti)
- VLTS (katalogizācijas modulis, tikai LNB)
- ALEPH kopš 1998.gada (sākumā tikai LNB un Patentu bibliotēkā)
- EOS International (Stokholmas Ekonomikas augstskola)

Darba ziņas

- 2011.gada pirmajos trijos mēnešos kopkatalogam pievienojušās šādas skolas : Valmieras 36. arodvidusskola, Valmieras Pārgaujas ģimnāzija, Valmieras pamatskola.
- KAN martā ir sasniegusi krīzes laika rekordu: 1292 apstrādāti jaunieguvumi.
- Valmieras pašvaldības informatīvajā izdevumā ir publicēts raksts „KAN jeb kas notiek aizkadrā”, kas iepazīstina ar Valmieras bibliotēkas Kataloģizācijas un automatizācijas nodaļas darbu.
- Rakstu var izlasīt arī Valmieras pilsētas tīmekļa vietnē http://www.valmiera.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=3460%3Aiepazstam-valmieras-bibliotku&catid=43%3Akultras-zias&Itemid=37&lang=lv
- KAN speciālistes Dace Lase un Mārita Kukjāne piedalās pašvaldību publisko bibliotēku vizitācijas braucienos.

Eiropas brīvprātīgā darba gada ietvaros KAN no 22.-25.aprīlim strādās brīvprātīgs, dzīvespriecīgs jauneklis:

18.-24.aprīlis- bibliotēku nedēļa

Ikgadējais bibliotēku pavasara pasākums saistīts ar Pasaules grāmatu un autortiesību dienu 23.aprīlī, jeb Svētā Jura dienu. Kataloniešu leģenda vēsta, ka Svētais Juris uzveica pūķi un izglāba princesi. Vietā, kur pūķa asinis nopilēja zemē, uzdziedēja skaista roze. Šis varoņdarbs simbolizē gaismas, gudrības un mīlestības uzvaru pār tumsonību, tādēļ 23.aprīlī cilvēki visā pasaulē dāvina cits citam rozes un grāmatas.

Bibliotēku nedēļā piedāvājam īsu vēsturisku atgādni par bibliotēku nozarē ļoti svarīgu personu – Melvilu Djūiju. Viņš ir ne tikai UDK tēvs, bet arī daudzu citu nozarei svarīgu lietu ieviesējs.

M.Djūiju uzskata par bibliotekāra profesijas dibinātāju, jo viņam izdevās ne tikai izstrādāt, bet arī ieviest dzīvē nepieciešamos un obligātos profesijas principus, kas, savukārt, veicināja bibliotekāra darba atzīšanu par patstāvīgu profesiju. Līdz tam bibliotēku darbinieki bija, piemēram, filozofi, vēsturnieki, matemātiķi, mācītāji un, kaut arī viņus mēdza dēvēt par bibliotekāriem, bibliotēku direktoriem vai bibliotēku vadītājiem, tā nebija viņu pamatprofesija. 1887.gadā, strādājot Kolumbijas koledžā, M.Djūijs atvēra pasaulē pirmo bibliotekāru skolu “Bibliotēkekonomijas skola” (School of Library Economy). M.Djūijam nācās noteikt un izstrādāt bibliotekāru izglītībai nepieciešamos obligātos un fakultatīvos mācību priekšmetus un pierādīt profesionālās izglītības nepieciešamību.

M.Djūijs bija desmitiem citu projektu iniciators dažādās bibliotēku darba jomās. Iespaidojoties no Tomasa Alvas Edisona (Thomas Alva Edison, 1847–1931) kaligrāfiskā rokraksta, M.Djūijs 1876.gadā ieviesa “bibliotekāro rakstu” (Disjoined library hand). Tas nozīmēja, ka turpmāk bibliotēkas dokumentiem bija jābūt aizpildītiem drukātiem burtiem, turklāt, kā norāda vārds *disjoined*, tie atdalāmi viens no otra. M.Djūijs izstrādāja kataloga kartīšu standartu, kā arī pilnveidoja kataloga skapi, pēcāk šo ideju pārņēma P.Otlē.

Kataloga kartīte izmērā 2x3 collas (apmēram 7,5x12,5 cm) ar caurumu vidū pie trešās rindiņas no lejas tika izstrādāta, analizējot desmitiem dažādu bibliotēku kartīšu. Kad kartīte bija izstrādāta, tai tika pielāgota kastīte un dažādas ietilpības kataloga skapi, piemēram, 4, 6, 8, 12, 24, 48 vai 64 kastītes, ar diviem plauktiem, lai kastītes varētu pārskatīt gan stāvot, gan sēžot. Līdz pat mūsdienām saglabājušies pirmo kataloga skapju rasējumi, furnitūras un ieveramā stieņa stiprinājuma apraksti. Pēc M.Djūija neko vairs nevajadzēja “piedomāt”, tādēļ ne velti viņu mēdz dēvēt par “bibliotēku darba Edisonu”. Viņš uzstāja, ka bibliotēkas tehnoloģiju jomā nepieciešams ieviest *standartizāciju un centralizāciju, vienotus kataloģizācijas, klasifikācijas, uzskaites un statistikas principus, tādējādi reanimējot centralizētās kataloģizācijas ideju*. M.Djūijs 20 gadus pūlējās ieviest drukātās kartītes, pievienojot tām centralizēti noteikto klasifikācijas indeksu. Tikai 1900.gadā ASV Kongresa bibliotēka kā eksperimentu uzsāka darbu ar tipogrāfijā iespīestām kartītēm. *M.Djūija ideja izrādījās tik veiksmīga, metodiska, ekonomiska un informācijietilpīga, ka centralizētā kataloģizācija pastāv pat mūsdienās.* (Bibliotēku Pasaule, Nr.46)

☺ Rokasgrāmata jauniešiem bibliotēku lietotājiem ☺

Pateicamies, ka izvēlējāties šo bibliotēku kā jūsu informacionālo un lasīšanas vajadzību apmierinātāju. Tā ir viena no labākajām šāda tipa iestādēm jūsu skeitošanas reģionā. Tā ir radīta, lai sniegtu jums daudzas bezrūpīga baudījuma stundas, bet gadījumā, ja šī bibliotēka nedarbojas atbilstoši jūsu vēlmēm, meklējiet palīdzību iespējamo situāciju risināšanā šajā rokasgrāmatā!

Problēma	Cēlonis	Risinājums
Bibliotēkas tur nav!	Jūs atrodaties nepareizajā ēkā	Atkārtot ieiešanas procedūru
Bibliotēka negaidīti beidz darboties	Aktivizējies lietotāju darba sesijas pārtraukuma protokols	Izlasīt dokumentāciju par darba laika paziņojumiem
Bibliotēkas krēsli ir neērti	Dizaina kļūda	Lietotājam jāieņem cita gulēšanas poza
Bibliotekārs neatrodas	Bibliotēkas personāls iesaistīts alternatīvās darbībās	Gaidīt 5 minūtes un tad atkārtot
Bibliotekārs ir savā darba vietā	Bibliotēkas darbība ir atkarīga no bibliotēkas personāla	Jūs nevarat novērst bibliotekāra klātbūtni; jums jāmaina atrašanās vieta, lai veiktu neatļautas darbības
Bibliotekāra joki jums nešķiet smieklīgi	Bibliotekāram ir cita operētājsistēma	Smejieties vien – tas nenāks par sliktu
Grāmatu nevar atvērt	Jūs to turat nepareizi	Pagrieziet to ar muguriņu uz kreiso pusi
Grāmata jums nepalīdz	Komiksos nav informācijas par tādiem tematiem kā kontinentu pārvietošanās vai ievads metafizikā	Ejiet uz citu bibliotēkas nodaļu
Jums tiek nosūtīts paziņojums par termiņa nokavēšanu	Izsniegšanas termiņa protokols beidzies	Atjaunot vienību bibliotēkas kešatmiņā